

ÖREBRO UNIVERSITET

Grundlärarprogrammet, inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4-6

Svenska språket

Svenska, Självständigt arbete inriktning 4-6, A-nivå, 15 högskolepoäng

VT 2017

Bambi

– en komparativ analys av Felix Saltens bok och Walt Disneys film

Lina Axelsson Berg

Handledare: Sten Wistrand

Innehållsförteckning

Abstract	4
Inledning	5
Syfte och frågeställningar	6
Metod	7
Disposition	7
Presentation av använt material	7
Antropomorfism	9
Litteraturgenomgång	9
Tidigare material	9
Ett par centrala begrepp	12
Adaption	12
Barn och antropomorfism	12
Analys	13
Sammanfattning av handling	14
Urval av scener	15
Första gången på ängen	15
Bambis mors död	17
Bambis skada	19
Scener som lagts till/tagits bort vid filmatiseringen	21
Bambi på hal is - Filmen	21
Kvittrifiering - Filmen	21
Den stora branden - Filmen	22
Hunden och Råven - Boken	23
Gobo och Han – Boken	24
Slutsats av analys	25
Diskussion	26

I den pedagogiska verksamheten	28
Referenser	30
Tryckt material	30
Elektroniska källor	30
DVD	32

Abstract

Lina Axelsson Berg (2017). *Bambi – en komparativ analys av Felix Saltens bok och Walt Disney's film*. (Bambi – a comparative analysis of Felix Salten's book and Walt Disney's film). Independent project, Swedish, Specialization in Grades 4-6, Advanced Course, 15 credits. School of Humanities, Education and Social Sciences.

The aim of this study is to examine the changes that have occurred when Saltens novel *Bambi* was adapted to Disney's *Bambi*. The specific elements that are examined are the scenes, some of the characters and the environment. This has been done through a comparative analysis. The results shows that the changes that has been done when Disney adapted *Bambi* is fairly small but the (for some) underlying meaning of Saltens *Bambi*, that it can be read as an allegory, is gone. There has been a change of characters, for Disney has chosen to ignore a couple of the significant characters in Salten and choose to add a couple of new characters which is a reason to why the underlying meaning of the story has changed.

The study also examines if and how the story of Bambi (mostly Saltens) can be used in school subjects, primary when working with human values and how human treat animals. The result shows that the story can be used for that purpose but that the pedagogy who chooses to use is have to see to their own students and how they would react to a story like Saltens.

Keywords: Bambi, comparative analysis, film, book, pedagogy, adaptation, text to film, Felix Salten, Walt Disney, allegory, anthropomorphism.

Inledning

Walt Disneys kreationer känner alla till på något vis. Disney är nog främst känd för att producera klassiskt tecknade och animerade barnfilmer. De flesta har nog sett någon av dessa filmer vid något tillfälle i livet.

Bambi är en karaktär som många hört talas om och sett i den klassiska scenen med Bambi på hal is som brukar visas på julafton i svensk TV eller den tragiska händelsen där Bambis mamma dör. *Bambi* är en film som jag själv har växt upp med och tyckte väldigt mycket om. Den har följt mig genom åren och jag tycker fortfarande om att titta på den men nu tillsammans med min son. När man tänker på *Bambi* så är det nog främst Disneys filmatiserade version från år 1942 som man tänker på. Det är en färgglad berättelse om vitsvanshjorten Bambis uppväxt tillsammans med sin mamma och alla sina vänner djupt inne i skogen. Där får han lära sig allt från att prata till att kana runt på is, han får uppleva faran med människan men även träffa kärleken. Disneys version är baserad på en bok av Felix Salten från år 1923 som heter *Bambi – Eine Lebensgeschichte aus dem Walde*. Den kom ut på svenska år 1929 med titeln *Bambi – en berättelse från skogen*.

Många av Disneys filmer bygger på kända folksagor som *Snövit*, *Askungen* och *Rapunzel* eller sagor av H.C. Andersen som *Den lilla sjöjungfrun* och *Snödrottningen* (som hos Disney blivit till *Frost*). Flera av dessa filmer har också uppmärksammats i olika uppsatser. Men *Bambi* befinner sig mer i skuggan. Och Saltens bok är det idag få som tycks känna till.

Jag läste nyligen en tidningsartikel av översättaren och frilansskribenten Maja Thrane (2017) med den talande titeln ”Berättelsen om Bambi förebådade nazismen” (Svenska Dagbladet 31/3 2017). Där skriver Thrane att Saltens berättelse bör ses som en allegori över judarnas öde i Europa¹. Hon menar att boken kan läsas som en mörk profetia om vad som skulle komma och syftar då till judarnas utsatthet under andra världskriget. Thrane pekar även på att detta inte är något som uppfattas i Disneys filmatisering av boken.

Läroplanen för grundskolan har ett antropocentriskt perspektiv där fokus ligger på demokrati och människors rätt i samhället samt allas lika värde. Skolans värdegrund och uppdrag är bland annat att gestalta och förmedla värden så som ”människolivets okränkbarhet, individens

¹ En allegorisk berättelse är skriven på ett sätt som åskådliggör något annat än det som konkret framställs (Sandström & Johannesson, u.å.). Genom att använda det här skrivsättet så kan man skriva en berättelse som framstår som en vanlig saga men som i grunden har en helt annan betydelse.

frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta...” (Skolverket, 2011, s.7). Skolans mål är även att varje elev ”kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen” (Skolverket, 2011, s.12). Det står mycket om människors ansvar gentemot varandra men hur människor ska handla gentemot djur finns det väldigt lite om, nästintill ingenting alls. Om man tittar på kursplanen för Biologi så kan man hitta enstaka delar som innehåller människans ansvar för djur och natur med det syftar främst till arbetet med hållbar utveckling (HUT²). I grundskolans äldre år, årskurs 7-9, så ska biologiundervisningens centrala innehåll behandla bland annat ”biologins mångfald och vad som gynnar respektive hotar den. Samhällsdiskussioner om biologisk mångfald, till exempel i samband med skogsbruk och jakt” (Skolverket, 2011, s.114). Men detta är också det enda som tydligt tar upp djurhållning och människans ansvar gentemot djuren. Detta kan tolkas som att människan gjort sig till herre över allt levande då det bara är människans perspektiv som undervisningen ska behandla.

I så väl boken som filmen står djuren i centrum och människan uppfattas som ett hot. Skulle man alltså kunna tänka sig att ha *Bambi* som utgångspunkt för att i skolan diskutera relationen mellan människa och djur och djurens rätt? De flesta har nog inga problem att se Disneys *Bambi* som en barnfilm även om vuxna också kan se den med behållning. Men hur är det med Saltens bok? Som redan framgått tycks den rymma aspekter som man kanske inte förknippar med barnböcker. Den är också grymmare än filmen. En del skulle kanske tveka att läsa den för barn. Man kan i alla fall konstatera att den på svenska bibliotek har fått signum Hcg, vilket är åldersgrupp 10-12 och motsvarar grundskolans årskurs 4-6 vilket är den åldersgrupp jag i mitt framtida yrke kommer att arbeta med.

Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att jämföra Disneys film med Saltens bok. Detta för att se om det skett några förändringar vid adaptationen och vilka dessa i så fall är. Studien har även som syfte att undersöka huruvida boken och/eller filmen kan användas i skolan, årskurs 4-6, för att tala om värdegrund i kombination med djur och natur. Jag kommer därför att besvara följande frågor:

- Vad har tagits bort respektive lagts till vid filmatiseringen, när det gäller scener?
- Hur påverkar förändringarna berättelsen?

² Hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov.

- Kan boken tolkas som en allegori och förblir berättelsen i så fall en allegori vid filmatiseringen?
- Vilken syn på djur, människa och natur kommer till uttryck?
- Arbetar Salten och Disney likadant när det gäller antropomorfisering?
- Kan boken och/eller filmen användas i grundskolan för att tala om värdegrund?

Metod

Eftersom min studie i hög grad utgörs av en jämförelse blir metoden komparativ. Jag kommer främst att utgå från boken, dess scener och karaktärer för att jämföra dessa med filmatiseringen. Detta för att jämföra hur dessa förändringar påverkat händelseförloppet samt hur verken uppfattas och vilka värden de förmedlar. Då det rör sig om två olika uttryckssätt, text och film, kommer jag att ta hänsyn till dessa och för filmens del se till mediespecifika aspekter så som filmens ljud, tal och musik.

Disposition

Jag har ovan presenterat inledning, syfte och frågeställning samt den metod jag använt mig av i analysen. Jag inleder sedan med en presentation av de undersökta verken och deras upphovsmän. Sedan går jag igenom tidigare forskning och annat material anpassat för studien. Efter detta kommer min analys av Saltens *Bambi* och Disneys *Bambi* som sedan följs av en diskussion där jag kommer att ta upp slutsatsen för analysen. Studien avslutas med en diskussion ur ett skolperspektiv.

Presentation av använt material

Då Felix Salten är tämligen okänd väljer jag att göra en kort presentation av honom nedan. Jag väljer dock att inte göra en presentation av Walt Disney då han är känd världen över. Jag kommer att nämna hur Disney kom sig att filmatisera *Bambi* men där kommer jag att hålla mig kort.

Felix Salten föddes som Siegmund Salzmänn år 1869 i Ungern som då var en del av det Habsburgska imperiet. Salzmänn och hans familj flyttade till Wien när han var mycket liten (Thrane 2017). Han kom sedan att bli journalist och författare och blev då känd under pseudonymen Felix Salten. Då han i sitt författarskap använder sig av namnet Salten kommer jag att hänvisa till honom via pseudonymen och inte hans födelsenamn Siegmund Salzmänn hädanefter. Salten kom att skriva ett antal böcker varav en av dem är den pornografiska romanen *Josefine Mutzenbacher* (publicerad år 1906), som tillsammans med *Bambi*

(publicerad år 1923) är de böcker han är mest känd för. Han är ingen utpräglad barnboksförfattare även om han skrivit fler böcker än *Bambi* som är betraktad som barn- och ungdomslitteratur. Salten var jude och på grund av judeförföljelserna i Europa var Salten tvungen att fly till Schweiz. För att Salten skulle få ta skydd i Schweiz var han tvungen att låta hela sitt litterära verk förbjudas och lova att aldrig låta något han skrivit publiceras igen (Thrane 2017). Salten dog år 1945 i Zürich.

Det tyska originalet av *Bambi* publicerades år 1923, det kom sedan en engelsk översättning år 1928. I den första engelska översättningen av *Bambi* (1928) har författaren John Galsworthy skrivit ett förord, detta förord finns även med i de första svenska upplagorna. Galsworthy beskriver *Bambi* som en utsökt bok och ett mästerverk. Han anser att Salten är en poet och att han har en djup naturkänsla och älskar djur (Salten 1946, s.5).

Den svenska översättningen av *Bambi* gjordes av Elsa Nilsson och släpptes år 1929. Det har sedan den publicerades kommit ut flera senare upplagor av boken på svenska. Jag använder mig av den fjärde upplagan vilket är den senaste svenska utgåvan av denna översättning. Den är utgiven av Natur och Kultur år 1960 i deras serie Skattkammarbiblioteket. Varför jag använder mig av denna svenska översättning är då den är den nyaste samt för att det inte är aktuellt att läsa det tyska originalet med elever i svensk grundskola – årskurs 4-6.

Salten sålde filmrättigheterna för *Bambi* (Reitter 2014) till en man vid namn Sidney Franklin vars plan var att göra en ”live-action” film av berättelsen, detta var något som dock misslyckades (Wills 2014). Disney såg stor potential i berättelsen om Bambi och var väldigt förtjust i dess miljö samt karaktärer vilket gjorde att han köpte rättigheterna till filmatiseringen av Franklin år 1939 (Wills 2014). Disney påbörjade sedan arbetet av filmen som kom att bli en klassiker (Singer, 2015). Disney och hans team arbetade hårt för att filmen skulle bli så bra som möjligt. De använde levande djur för att tecknarnas bilder skulle bli så verklighetstroga som möjligt, Disney ville ha en naturrealistisk filmatisering av *Bambi* (Wills, 2014). Manus till *Bambi* skrev av Larry Morey tillsammans med Perce Pearce medan filmatiseringen blev regisserad av David Hand.

År 1942 hade filmatiseringen av *Bambi* premiär (Rakoff, 2006). Den stod ut som en av de första miljö-filmerna då den fångade skogens verkliga liv men den kom att få blandade recensioner dock främst positiva som lyfter fram på det fantastiska med filmatiseringen

(Wills, 2017). Filmen släpptes om och om igen i nya utgåvor under slutet av 1900-talet och den fortsatte att vara populär och älskad av allmänheten.

Jag har använt mig av en DVD-utgåva av *Bambi* släppt år 2011 med den omdubbade versionen från 1986 på svenska. Jag har använt mig av den svenska utgåvan av samma anledning som jag har använt mig av den svenska utgåvan av Saltens *Bambi*. Det vill säga för att den lämpar sig bäst till elever i svensk grundskola och årskurs 4-6.

Antropomorfism

Disney är känd för sina tecknade och animerade filmer där djuren kan tala och på andra sätt blir människoliknande. Även Salten förmänskligar djuren i *Bambi*. Att låta något som inte är mänskligt anta en mänsklig form kallas för att antropomorfera. Beskow och Gerhardsson (u.å.) menar att det kallas antropomorfism när fablernas djur talar som människor eller när vi människor antar att djurens beteende styrs av människoliknande motiv. Det kan liknas med en metaforisk överföring av egenskaper och/eller drag så som samvete och moral. Genom antropomorfism så förmänskligar man djur genom att låta dem tala, bära kläder och spela mänskliga karaktärer. Margareta Rönnberg (1999, s21) är professor i filmvetenskap och hon anser att dessa djur många gånger är en aning bättre förebilder än den människa de ska föreställa, detta för att uppnå någon form av mer demokratiskt, jämlikt eller harmoniskt samhälle.

Litteraturgenomgång

Här kommer jag att ta upp tidigare studier och annan forskning som bedrivits kring ämnet för min studie.

Tidigare material

Efter att jag sökt efter artiklar och tidigare uppsatser gällande Disney, Salten och *Bambi* på sidor så som DIVA och Libris så har jag funnit en hel del studier om Disneys olika verk. Några av dessa verk är till exempel studenten Alexandra Holms *Törnrosa: en studie av hur sagan om Törnrosa har adapterats genom tiderna* (2014) där Holm gör en analys av adaptationerna samt hur samhället har påverkat dessa adaptationer eller studenten Nora Steiners *Prinsessan i det animerade tornet: en undersökning av Genus i animerad barnfilm på 1950-talet och 2010-talet* (2014) där Steiner gör en undersökning av hur prinsesskaraktärer framställs i olika filmer, ur ett genusperspektiv. Eftersom dessa två inte behandlar *Bambi* eller

sådant som rör min analys så har dessa inte varit av intresse för mig mer än att visa på att det gjorts studier kring Disneys filmatiseringar.

Det finns en del studier om Salten som författare och hans position inom sionismen. Det finns även en del om Salten och *Bambi*, samt om Disneys *Bambi*. Något jag dock inte funnit är rena studier av vilka förändringar som skett när Disney adapterat Saltens *Bambi*.

Jag har funnit en recension skriven av journalisten Arwen Marshall (1999) där han recenserar *Bambi* och adaptationens förändringar kort. Han beskriver Disneys *Bambi* som en förkortad version av Saltens originalberättelse, där de betydande delarna finns kvar – så som Bambis mammas död, Bambis uppväxt etc. Marshall anser att Disneys *Bambi* är en välgjord adaptation men att den är mer anpassad till yngre barn, till skillnad från Saltens realistiska, välbeskrivna och något hemska syn på naturen i *Bambi* som gör den mer passande för äldre barn.

I mina sökningar har jag funnit en bok av animatörerna och författarna Ollie Johnston och Frank Thomas som heter *Walt Disney's Bambi: the story and the film* (1990). Den ska behandla *Bambi* som både text och film, denna har jag tyvärr inte fått tag på och kan därför inte använda mig av den i studien. Flera av de studier jag funnit har varit till användning för att hitta litteratur passande min studie. Därför har deras referenslistor varit av nytta men själva studien och dess resultat har inte varit relevant för min analys.

Jag har hittat flera artiklar som är av relevans för min studie. En av dessa är skriven av Paul Reitter (2014) som undervisar och forskar i Ohio, han är även författare. Han diskuterar i denna artikel Saltens liv och hans arbete inom sionismen. Reitter uttrycker att Saltens författande samt föreläsningar var i sionismens anda och inspirerad av själv-acceptans samt själv-förbättring. Han beskriver Salten som kritisk till att judar försöker förtränga sitt påbrå samt gömma att de är judar och att detta även syntes i hans texter och i de tal han höll vid olika event. Reitter skriver att *Bambi* var den bok som gav Salten internationell berömmelse och att kritiker, trots att Salten var känd inom sionismen, inte diskuterat *Bambis* koppling till just sionismen. Reitter menar att om det varit diskussioner kring detta så hade föreställningarna kring *Bambi* varit att de bör ses som en allegori som återspeglar judiskt liv i Europa. Han menar även att förföljelse, något som judar i Europa utsattes för, anses centralt i Saltens berättelse. Reitter förklarar att författaren Karl Kraus var den förste att sammankoppla *Bambi* med Saltens judiska bakgrund då han när han skrev en spin-off till *Bambi* år 1930 upptäckte att hararna i Saltens *Bambi* talade med en judisk dialekt. Efter detta kom det, enligt Reitter, att stiga fram fler kritiker som ansåg detsamma som Kraus – att *Bambi* är en sionistisk

berättelse. Reitter vill genom denna artikel framföra sin åsikt gällande möjligheten till att läsa berättelsen om Bambi allegoriskt.

Även juristen Saul Jay Singer (2015) som specialiserar sig på etik har skrivit en artikel där han diskuterar uppfattningen att Saltens *Bambi* är en allegorisk berättelse som beskriver judarnas förföljelse i Europa. Singer är kolumnist på *The Jewish Press* där han återfinns varje vecka och där har han publicerat en artikel som heter Bambi: A Zionist Allegory, bara namnet förklarar syftet med artikeln. Singer beskriver, liksom Reitter, Salten som stolt jude och sionist vilket innebär att han värnar om judarna och deras rätt till ett eget land. Enligt Singer är *Bambi* en politisk allegorisk berättelse som är inspirerad av sionistisk barnlitteratur. Han menar även att Saltens val av att skriva en berättelse om just rådjur kan kopplas till att rådjur är kringvandrande precis som judar och att de bäge söker en säker plats att leva på och rätten till ett eget land. Singer berättar även att ett flertal av karaktärerna i boken kan ses som metaforer för personer och händelser som är kopplade till förföljelserna av judar i Europa.

John Wills (u.å.) är en professor specialiserad på miljö och populärkultur, han är även författare till ett antal böcker som behandlar Disney. Han beskriver Saltens *Bambi* som en berättelse som erbjuder en sentimental men kritisk syn på relationen mellan människa och natur i sin artikel i Library of Congress. Han nämner även att *Bambi* uppfattas som en allegori över förföljelserna av judar vilket också gjorde att boken förbjöds i Tyskland år 1936. Wills anser alltså att boken är en allegori vilket Reitter och Singer menar att den kan ses som men inte definitivt att den är en allegori.

Wills (2014) har även skrivit ett kapitel om Salten och Disney i boken *Walt Disney, from Reader to Storyteller: Essays on the Literary Inspirations* (2014, s.45-61). Där skriver Wills om hur tre av Saltens verk blivit filmatiseringar av Disney och att Saltens djurberättelser influerade Disney en hel del, liksom andra europeiska klassiker (*Pinocchio* av Carlo Collodi). Ett av dessa verk som blivit filmatiserat är *Bambi* vilket var Saltens första djurberättelse (2014, s.47). *Bambi* var anmärkningsvärt passande för Disney med dess talande djur, det goda mot det onda och ett ”barns” (Bambis) uppväxt och allt som hör det till. Wills skriver att Disney såg *Bambi* som en hyllning till naturen och de vilda djuren och något som alla kan relatera till samt uppskatta.

Skribenten David Rakoff (2006) har skrivit en artikel där han för en diskussion om Saltens *Bambi*. Han berättar att Disneys filmatiseringar många gånger döljer och tar bort delar ut originalberättelserna vilket han anser att Disney har gjort i filmatiseringen av *Bambi*. Rakoff ger exempel på hemska scener som Disney tagit bort (Räven och hunden, de fallna löven etc.), detta för att stärka sitt påstående. Han menar även att Saltens *Bambi* inte har ett spår av den antropomorfistiska söthet som han menar att Disneys filmatisering har. Rakoff nämner *Bambis* koppling till jägare och jägareförbund genom att förklara att dessa förbund försökt få filmatiseringen att innehålla någon form av inledning som får jakt att framstå som något positivt. De ansåg att filmatiseringen av *Bambi* visade negativa sidor på jakt som originalberättelsen av Salten inte gjorde. Disney höll dock inte med om detta vilket gjorde dessa förbund oroliga då barn i flera generationer skulle identifiera *Bambis* mors dör som något verkligt hemska. Rakoff jämför den scenen i Disneys filmatisering med de hemska och brutala scener som finns med i Saltens *Bambi* och anser att Disney förskönat den en hel del. Genom att Disney behandlat scenen på detta vis och förskönat den så har därmed den kritiska syn på jakt som bedrivs i boken tonats ner i filmatiseringen. Dock så kan Disneys *Bambi* uppfattas som kritisk till jakt trots detta.

Ett par centrala begrepp

Det finns även annat material som är betydande för denna uppsats. Sådant material som inte räknas som tidigare forskning kring specifikt *Bambi* utan om centrala begrepp som kan behövas för att genomföra analysen och vidare delar av uppsatsen.

Adaption

Adaption innebär att t.ex. en äldre text skrivs om för att få en ny form (Merriam-Webster, u.å). Detta kan till exempel innebära att en äldre novell, eller annan skriven text, skrivs om för att omvandlas till en film, tv-serie eller teater (Oxford Dictionary, u.å) så som Saltens *Bambi* adapterats till Disneys *Bambi*.

Barn och antropomorfism

Rönnerberg (1999, s.22) berättar att små barn personifierar nästan allting och att de dras till levande djur. Hon menar att små barn likställer sig med djuren då både barnen och djuren är små, skyddslösa, maktlösa och beroende av någon annan. Rönnerberg anser även att djuren kan hjälpa barnen att känna igen känslor, egenskaper och andra abstrakta drag som annars kan vara svåra för små barn att förstå och benämna. Hon syftar då till att animerade djur många gånger är övertydliga i sina gester, kroppsspråk och mimik och kan avläsas på ett annat och

lättare sätt än vad människor och riktiga djur som barnet möter i sin vardag kan. Animerade och tecknade djur innehar många gånger mänskliga egenskaper, så kallad antropomorfism, men på ett överdrivet sätt som gör att egenskaperna blir tydligare. Rönnberg (1999, s.22) skriver att barnets första form av självförståelse och möjlighet att förstå andra människor i en djupare mening är genom att se sig själv i en djurgestalt. Hon skriver även att animerade djur i första hand inte hjälper barnet att förstå eller lära sig om djuren i sig utan hjälper barnet att förstå och sätta ord på sidor inom sig självt och inom andra människor. Rönnberg menar att djur har en mycket stor del i barns mognads- och tänkandeprocess.

Rönnberg (1999, s.25) tar upp att det finns skillnad mellan de olika animerade och tecknade djuren. Hon menar då att vilda djur inte kan kontrolleras av människan så representerar de naturen. Dessa vilda djur kan delas in i två grupper, vänliga och fientliga. De vänliga djuren är ofta rådjur, kaniner och fåglar medan de fientliga djuren är ormar, vargar och björnar. Rönnberg skriver även att de djur som anses farliga sällan stämmer överens med mänskliga egenskaper, utan innehar mer djuriska egenskaper, medan de vänliga djuren många gånger gör det.

Analys

Detta är en komparativ analys av *Bambi* där jag tittar på förändringar som uppstått vid filmatiseringen av boken *Bambi – en berättelse från skogen*. Här kommer jag att jämföra scener ur boken med de i filmen för att analysera om och i så fall hur dessa skiljer sig åt samt vilka konsekvenser detta medfört för berättelsen. Analysen kommer att främst utgå från scenerna i boken och se på hur dessa förändrats i filmatiseringen.

Jag kommer genom denna analys besvara min frågeställning vilket lyder: Vad har tagits bort respektive lagts till vid filmatiseringen, när det gäller scener? Hur påverkar förändringarna berättelsen? Kan boken tolkas som en allegori och förblir berättelsen i så fall en allegori vid filmatiseringen? Vilken syn på djur, människa och natur kommer till uttryck? Arbetar Salten och Disney likadant när det gäller antropomorfisering? Kan boken och/eller filmen användas i grundskolan för att tala om värdegrund?

Sammanfattning av handling

Innan jag påbörjar analysen kan det vara lämpligt att göra en kort sammanfattning av handlingen.

Berättelsen om Bambi handlar om ett klövdjurs³ uppväxt i skogen tillsammans med sin mor och sina vänner. Där får han upptäcka världen och allt som hör den till. Han får uppleva glädje och nyfikenhet, men också grymhet och faror. Denna sammanfattning är vad både text och film stämmer in på, men de skiljer sig åt en del om man går djupare in i handlingen vilket analysen kommer att visa. Nedan kommer jag att visa baksidestexterna på Saltens bok och Disneys DVD, de är dock inte författade av Salten eller Disney. Dessa texter kan tolkas som reklamtexter för att locka läsaren/tittaren, men jag anser att dessa visar några skillnader som finns i tolkningarna av Bambi, bok samt film, som kan vara aktuellt inför min analys.

Den svenska utgåvan från 1960 av Saltens *Bambi* sammanfattar bokens handling så här;

Österrikaren Felix Saltens bok om ”Bambi” är en förtjusande skildring av hur en liten rådjurskalv föds och växer upp tillsammans med sin mamma inne i den djupa skogen. Med fin poesi skildras hur Bambi upptäcker världen omkring sig och lär sig älska den ljusa ängen med blommorna, där det är så skönt att dansa omkring fritt, men där man också utsätter sig för en stor fara, som Bambi en gång får lära känna på nära håll. Bambi och hans läsare får lära sig att naturen inte bara är ljuvlig och morgonfrisk utan också rymmer grymheter och faror som man måste kunna möta och skydda sig mot. Med sällsynt friska och mjuka färger tecknas denna gröna skogsvärld, där Bambi växer upp och går på strövtåg med sin förväntan, skräck och nyfikenhet.

(Salten, 1960, Baksida)

DVD-utgåvan av Disneys filmatisering har en text på baksidan som förklarar lite kring handlingen, den lyder så här;

Bambi är berättelsen om en ung hjortkalv, som en dag ska bli skogens furste. Men vägen dit är lång. Det är mycket han måste lära och mycket han måste förstå. Till sin hjälp har Bambi sina vänner Stampe, Ugglan och den blyga skunken Blomma, men också sin ståtliga far. Han är den ende som kan rädda honom från farorna som lurar i skogen.

(*Bambi*, 1942, Baksida)

³ Ordvalet ”klövdjur” är valt då Salten och Disney har artbestämt Bambi på olika vis. Saltens Bambi är ett rådjur och Disneys Bambi är en vitsvanshjort. Men både rådjur och hjort är klövdjur.

Dessa skildringar som finns på respektive baksida kommer att återses i analysen. Texten på Saltens bok visar att hans version av *Bambi* är mer hemsk än Disneys som genom texten på DVD-utgåvan visar att Bambi har sina vänner till hjälp och på så sätt kan vi anta att Disneys version skildrar vänskap på ett tydligare sätt.

Urval av scener

I det här avsnittet kommer jag att analysera utvalda scener ur boken och hur de behandlats samt om och hur de förändrats vid filmatiseringen. Det är omöjligt för mig att rymma en analys av alla scener. Därför har jag valt de som jag uppfattar som avgörande och klagör skillnaderna mellan bok och film.

Första gången på ängen

Boken:

Bambis första gång på ängen börjar på sida 14 i boken. Där skildrar Salten flera av de tankar och känslor Bambi känner inför det som komma skall, mötet med ängen. Han känner både spänning, nyfikenhet och rädsla när hans mor tar med honom till ett nytt ställe, som inte är lika tryggt och säkert som deras bo. Hans mor förklarar ingenting om vad ängen är för något eller hur den ser ut, hon berättar bara att det ÄR ängen. Bambis mor är väl medveten om farorna som lurar på ängen och vill hålla Bambi säker genom att berätta så lite som möjligt förutom det som är absolut viktigast – att han ska vara uppmärksam på vad hon gör och säger när de är där ute. Hon vill att han ska upptäcka ängen själv, vilket jag antar är för att det är en otrolig upplevelse och skiljer sig från det Bambi är van vid inne i den djupa skogen.

Bambis mor går ut på ängen och undersöker. Hon upprepar sig gång på gång för att tydliggöra för Bambi och försäkra sig om att han förstår allvaret och har lyssnat på henne. Hon ger även förslag på vad som kan hända, att hon kan falla till marken, och då måste Bambi ändå fortsätta springa så fort benen bär honom in i skogen. Bambi ger ett kort koncist ”ja” tillbaka som bevis för att han förstod vad hon menade. Detta räcker dock inte för Bambis mor som är en beskyddande och kärleksfull mor som vill att hennes son ska vara säker, så hon fortsätter att upprepa sig om vad han måste göra om faror dyker upp. Bambi blir osäker och rädd men ändå väldigt förväntansfull. Han har mycket kvar att lära av livet och det här är den första riktiga utmaningen hans mor tar med honom på, en utmaning som kan bli otroligt rolig men också väldigt skrämmande och farlig.

Bambis mor kommer fram till att ängen är säker att gå ut på och ropar ut Bambi som med stor glädje springer ut på ängen. Han blir översköld av lycka när han ser det gröna gräset, den blå öppna himlen och den stora solen som lyser upp hela ängen. Bambi blir som fullkomligt galen av lycka när han springer på ängen, han hoppar och spritter av glädje och detta var något han inte kunde hantera. Hans kropp gjorde dessa glädjeryck omedvetet. Salten jämför detta beteende med ett människobarns jubel. Scenen fortsätter fram till sida 22 med att Bambi tillsammans med sin mor upptäcker alla delar med ängen, de andra djuren som finns där och olikheterna med den djupa skogen.

Filmen:

Scenen om Bambis första besök på ängen börjar någorlunda tidigt i filmen. När det gått 19 min (00.19.12) in i filmen frågar Bambi sin mor vad de ska göra den dagen. Han får då till svar att de ska till ängen och Bambis mor berättar lugnt för honom om vad ängen är. Haren Stampe⁴ hade tidigare berättat för Bambi att det finns fler djur som han, fler hjortar, på ängen och detta får Bambi bekräftat av sin mor.

De går genom skogen och kommer sedan fram till ängen, då blir Bambi väldigt glad och exalterad vilket får honom att genast rusa ut mot ängen. Hans mor blir då rädd och ropar på honom och ställer sig i hans väg. Hon berättar sedan för Bambi att ängen kan vara mycket farlig, att den är stor och öppen samt att de är helt oskyddade där ute. Bambis mor går själv ut och kontrollerar med högburet huvud och uppspärade ögon om ängen är säker för Bambi att gå ut på. Hon finner den säker och ropar ut honom och de hoppar lyckliga omkring tillsammans. Den här scenen pågår i ungefär 3 minuter för att sedan övergå till att de träffar på Stampe och hans familj (00.22.00).

Sammanfattning av förändringar

Både text och film har väldigt lika händelseförlopp i den här scenen och de förekommer relativt tidigt i båda medier. Bambis mor visas som en omtänksamt, omhändertagande och beskyddande förälder som vill visa sin son världen medan Bambi försöker förstå vad som är så speciellt med ängen. Han försöker även lära sig att tyda sin mors kroppsspråk för att veta när han ska springa och när det är säkert. De båda scenerna fortsätter med att Bambi får träffa på andra djur i skogen och lära sig saker även från dem. I boken träffar Bambi på fjärilar och syrsor medan han i filmen träffar Stampe och hans familj. Vid senare tillfälle i scenen, som

⁴ Stampe är en karaktär som kan tolkas som Bambis Sidekick. Han är en nära vän till Bambi och innehar en komisk roll. Stampe är en nyfiken, glad och framåt kanin som många gånger framstår som en storebror till Bambi. Han hjälper Bambi framåt i livet genom att lära honom prata och upptäcka världen.

inte står med i övre analys, så får Bambi träffa Feline och Felines mor (samt Felines tvillingbror Gobo som bara finns med i boken).

Bambis mors död

Boken:

Scenen börjar redan på sida 83 då rådjuren upptäcker att det är något på gång, att en fara är närvarande. Kråkorna, nötskrikorna, mesarna och skatorna ropade och skrek att alla skulle hålla sig uppmärksamma på att faran var på väg. På sida 85 vädrar rådjuren en hemsk lukt och upptäckte att det var ”Han”⁵. Alla djuren hade nu upptäckt att ”Han” var där och de flydde för livet. De var alla omringade, ”Han” kom från alla håll och slog på träd och ropade för att skrämman ut djuren från sina gömställen. Djurens lag som annars lyder i skogen, där djur äter djur, gäller inte längre. De bryr sig inte om varandra, de vill nu bara rädda sig själva. ”Räven stod mitt i ett vimmel av trippande fasaner. De frågade inte efter honom, de sprang rakt förbi näsan på honom, och han brydde sig inte heller om dem.” (Saltén, 1960, s.88).

Det var snö på marken och vinter i skogen. Då och då for det skott som lät som åskknallar och djur föll till marken, döda. Bambi blev mer och mer förskräckt men hans mors lugnande ord hjälpte honom att inte springa i panik och då riskera att bli skjuten. De måste gå långsamt i skogen då ”Han” var överallt, för att Bambi, hans mor och de andra rådjuren inte ska synas så måste de smyga fram till gläntan för att ta sig till andra sidan.

– Var bara lugn, sade Bambis mor. Spring inte! Men när vi kommer ut på gläntan, så spring, så fort benen kan bära dig. Och glöm inte, Bambi, mitt barn, att du inte får bry dig om mig, när vi väl kommit dit ut. Inte ens om jag faller, får du bry dig om mig... bara spring, spring! Förstår du det, Bambi?

(Saltén, 1960, s.89)

De tog sig ut mot gläntan, i skogskanten stod de och väntade på rätt ögonblick att springa över gläntan. Skotten for och flera djur föll till marken. Döende djur låg på marken och sprattlade, blödde och bad Bambi om hjälp när han sprang förbi dem tillsammans med sin mor. Snön yrde när de sprang över gläntan. Bambis instinkter att fly tog över och han såg ingenting, han kände bara panik och sprang allt vad han kunde för att komma till andra sidan gläntan. Han

⁵ ”Han” kan tolkas som människan, jägaren, och den som oroar och hotar alla djuren i skogen. Han ses ur djurens perspektiv och har därför tre armar, där den tredje armen kan tolkas som ett gevär. Han luktar väldigt starkt och illa för djuren. Karaktären benämns som Han genom hela boken. Han benämns som människa i filmatiseringen, men har där en liten roll och nämns sällan.

trodde sig ha sett sin mor falla till marken när han sprang men då han själv sprang i full panik visste han inte om det han såg var på riktigt eller inte.

På sida 93 och 94 har Bambi mött upp med de andra rådjuren längre in i skogen och i säkerhet. Bambi frågar då om de sett hans mor, vilket ingen av dem har.

De stod tysta. Därpå frågade Bambi modlöst: - Tant Ena... har du inte sett min mor?

- Nej, svarade tant Ena lågt.

Bambi såg aldrig mera sin mor.

(Salten, 1960, s.94)

Filmen:

Vid lite mer än 39 min (00.39.35) in i filmen är Bambi och hans mor ute på den snötäckta ängen och där hittar Bambis mor vårens första gräs titta fram genom snön. De blir väldigt glada över detta då vintern varit tung och de har gått hungriga länge, så de äter och njuter av det goda gräset. Plötsligt ändras musiken och fåglarna skriker och flyger över himlen. De varnar för att något hemskt kommer att ske. Bambis mor blir uppmärksam och tittar sig stressat omkring med höjt huvud. Hon säger Bambis namn för att uppmärksamma även honom, rösten är orolig och spänd. Hon upptäcker att faran är nära och skriker till Bambi att springa in i skogen. Skotten får omkring dem ute på ängen. Bambis mamma ropar ”Fortare, se dig inte om, fortare! Fortsätt att springa, fort!” medan de springer in mot skogen.

Bambi kommer ensam in i deras håla (00.40.08) och pratar glatt med sin mor om att de klarade sig. Han märker dock snabbt att hans mor inte är där. Han är ensam i hålan. Bambi går ut ur hålan och ropar efter sin mor, han springer förvirrat omkring i snön och ropar och letar. Plötsligt så dyker Fursten⁶ upp (00.41.05) och säger lugnt och bestämt ”Din mamma kommer inte”, man ser då hur Bambi sjunker ihop och blir väldigt ledsen med tårar i ögonen. Fursten säger sedan ”Kom nu, min son” till Bambi och de går långsamt därifrån tillsammans (00.41.48)

Sammanfattning av förändringar

Salten beskriver scenerna väldigt hemskt och skrämmande med skott som fyras av och djur som faller till marken blodiga. Disney har med scenen men den är förkortad och bra mycket lindrigare än Saltens. I både text och film så ska det framstå som att Bambis mor blir skjuten och dödad. Men i de bägge behöver man läsa mellan raderna för att förstå att hon verkligen

⁶ Fursten är det rådjuret som levt längst i skogen. Han är respekterad av alla och väldigt vis. Han syns väldigt sällan till men fattar tycke för Bambi. I filmatiseringen är Fursten Bambis far.

har dött. I slutet av scenen skriver Salten att Bambi aldrig ser sin mor igen, men det finns ingen riktig tydlighet på att hon verkligen har dött. Hon finns bara inte med i resterande delen av boken. I filmatiseringen så förklarar Bambis far, Fursten, för honom att hans mor inte kommer men det betyder inte heller att hon faktiskt är död. Det finns alltså en del tveksamheter i både text och film kring huruvida Bambis mor faktiskt är död, men de bägge mediernas scener är sammantaget ganska lika i övrigt. Detta trots att Saltens är mer detaljerad och innehåller mer små händelser än Disneys.

Bambis skada

Boken:

På sida 157 lyder första meningen ”Så kom den morgon som bragte olycka över Bambi” (Salten, 1960), vilket får oss att förstå att något dåligt kommer att hända Bambi i de kommande sidorna. På sida 158 står Bambi i skogsbrynet och funderar över att gå ut på den dimhöljda ängen. Det var tidigt på morgonen och Bambi kände doften av frisk och fuktig jord, inte ens ett uns av ”Han”. Bambi kände sig lättad och glad. Han klev ut på ängen och var mycket lycklig.

Då ljud en åskskräll.

Bambi kände en fruktansvärd stöt, som kom honom att vackla.

(Salten, 1960, s.158)

Detta fick Bambi skräckslagen och i panik sprang han in i skogen utan någon förståelse för vad som hade hänt. Han var så rädd att han fick svårt att andas och instinkterna tog över vilket gjorde att han sprang och sprang. Han känner plötsligt en stickande smärta som gör så ont att han inte tror att han ska klara av det. Han känner då även att varmt blod rinner nedför hans vänstra ben och att det kommer från den punkt som gör som ondast. Detta gjorde att Bambi var tvungen att gå långsamt vidare tills han blev lam i korsryggen och i benen och därför störtade till marken. Bambi tyckte att det var skönt att få ligga ner och vila i och med den smärta han hade. Detta fick han dock inte göra länge, för plötsligt dyker Fursten upp och tvingar Bambi att resa på sig. Fursten vet att ”Han” är nära och att de måste bort därifrån för att undkomma ”Han” och ”Hans” hund som spårar dem. Bambi försöker uthärda smärtorna och följer Fursten när de går i cirklar runt i skogen för att förvirra ”Han” och ”Hans” hund och på så sätt undkomma dem. Fursten ger Bambi hela tiden uppmuntrande ord för att han ska återfå kraft att fortsätta gå och rädda sig själv. Bambi hade väldigt ont och svårt att gå, Fursten befallde Bambi att äta av några blad på marken som kan antas vara någon form av naturmedicin då det fick Bambi att må bättre. Han kunde åter igen tala, tänka och han var

mindre trött än innan. Tillslut upptäcker Fursten att Bambi har slutat att blöda och att de då kan bege sig i säkerhet. De tog sig över ett brett dike där Bambi aldrig varit förut och var då, enligt Fursten, i säkerhet. Bambi hade väldigt ont, hans huvud värkte, hans nerver var spända och han hade feberrysningar och han ville bara lägga sig ner och vila. Fursten visade honom vägen till en kullfallen trädstam där han kunde lägga sig och där låg han sedan under en lång tid för att återhämta sig från sina skador. Scenen fortsätter fram till sida 164 där vi får veta att Bambi aldrig gick tillbaka till andra sidan diket, där de andra rådjuren fanns.

Filmen:

Scenen med Bambis skada börjar lite mer än 55 min (00.55.35) in i filmen genom att Bambi som legat och sovit i en håla tillsammans med Feline reagerar på något och går ut för att undersöka vad som väckt honom. Bambi kommer ut på en klippavsats och ser då rök vid ett tält en bit bort i skogen. Fursten dyker upp bredvid honom och säger ”Det är människan som är här igen, de är många den här gången”. Han fortsätter med att säga ”Vi måste djupt in i skogen. Skynda på, följ mig!” och sedan springer han in mot skogen. Bambi följer dock inte efter då han vill hitta Feline. Han går och letar efter henne.

Fåglarna ropar och skriker över himlen medan de flyger i panik bort från faran tillsammans med resterande djur i skogen. Skotten yr och det smäller runt omkring djuren.

Feline blir jagad av en flock med ilsksinta hundar. Hon flyr upp på en klippa där hundarna hoppar och biter efter henne. Plötsligt dyker Bambi upp (00.59.49) och slåss mot hundarna för att rädda Feline. Hon kommer undan och Bambi springer sedan bort från hundarna och hoppar från en klippavsats och i samma sekund hör man ett skott avfyras. Bambi faller till marken men det är svårt att avgöra exakt vart han blivit skjuten, eller om han blivit träffad alls, fram till att han försöker resa sig upp och har då svårt att få upp bakre delen av kroppen. Detta kan dock även bero på att han hoppat och ramlat ned för klippavsatsen. Han kommer på grund av skadorna inte upp från marken.

En våldsam eld bryter ut i skogen (01.00.49) och alla djuren flyr i än mer panik.

Fursten dyker upp hos Bambi (01.01.30) och beordrar honom att resa på sig, han säger ”Upp med dig Bambi! Res på dig! Du måste resa på dig! Upp med dig nu! Upp med dig! Så, kom med nu” med bestämd djup röst. Hans röst är auktoritär men omtänksam. Han får Bambi tillslut att resa på sig men Bambi har svårt att komma upp. Med hjälp av Furstens ord så tar han sig tillslut upp. Fursten stöttar upp Bambi och sedan springer de för att undkomma elden som jagar dem genom skogen. Fursten och Bambi hoppar tillslut ner för ett vattenfall och

simmar till en ö där alla de andra djuren i skogen tagit skydd. Bambi blir kärleksfullt mött av Feline som avslutar scenen (01.04.10).

Sammanfattning av förändringar

Scenerna skiljer sig åt en hel del. Salten är väldigt förklarande och man förstår verkligen att Bambi blivit svårt skadad och även skottskadad av "Han". Detta då han blöder rejält och Salten förklarar detta tydligt. Att Disneys Bambi blir skadad förstår man men inte till den grad som Saltens, för med hjälp av Fursten tar Bambi sig upp och springer utan större svårigheter för att komma i säkerhet. I filmatiseringen förknippar man skottskadan med att man hör ett skott och att Bambi får svårt att resa sig men det kan lika gärna bero på att han ramlade nedför klippavsatsen.

Scener som lagts till/tagits bort vid filmatiseringen

Det finns en del scener som både har lagts till och tagits bort vid filmatiseringen av Saltens *Bambi*. Några betydande scener kommer jag att analysera nedan.

Bambi på hal is - Filmen

Bambi är ute och upptäcker den "nya" världen med snö och vinter. Han möts av Stampe som ber honom titta på vad han kan: "Titta vad jag kan!". Stampe springer och kanar på rumpan ut på isen i en väldig fart. Han skrattar och har väldigt kul när han kanar omkring. Bambi går ut på isen och har svårt att hålla benen i styr, han ramlar på rumpan ett flertal gånger innan Stampe kommer och hjälper honom att trassla loss sig. Bambi sitter sedan på rumpan och Stampe skjutsar runt på honom i en väldig fart på isen. Bambi visar upp en skräckblandad glädje inför isåknningen.

Sammanfattning av förändringar

Stampe ger berättelsen ett komiskt intryck och visar på att livet är roligt och fullt av spännande saker att hitta på. Filmatiseringen får på så vis en mer avslappnad rolig skildring av djurens värld till skillnad från Saltens verklighetstrogna och mer skrämmande värld där djuren alltid måste vara uppmärksamma på faror.

Kvittrifiering - Filmen

Ugglan talar i filmatiseringen om kvittrifiering när fåglarna kvittrar och blir kära på vårkanten (00.45.30). Han talar om detta som något negativt och att det drabbar den som minst anar det. Ugglan berättar att man plötsligt går emot ett vackert ansikte som gör en svag i knäna. Man blir lätt som en fjäder och svävar iväg tills man tappar huvudet. Detta är en scen som har komik,

söthet men framstår även som skrämmande. Ugglan varnar Bambi, Stampe och Blomma⁷ för detta som tycker att det låter hemskt och berättar att kvittrifiering är något som aldrig kommer att hända dem. De går sedan iväg och en efter en hittar de en vacker skapelse och blir kära. Bambi hittar, sist av dem tre, Feline och den klassiska Disney-kärleksscenen bryter ut. Scenen är väldigt färgglad och fnittrig.

Sammanfattning av förändringar

Denna scen är inte med i boken, inte i den utsträckning som i filmen. Man kan anta att det tillfället som Bambi stöter på en vuxen och vacker Feline i boken är tillfället då han blir kvittrifierad, men den är långt ifrån så vacker, färgglad och lång som i filmen.

Rönberg (1999, s.77) skriver att karaktärerna av kvinnligt kön alltid är mer erotiskt skildrande än de jämnåriga av manligt kön. Detta är något som blir tydligt i den här scenen då de vackra ansikten som de tre pojkkaraktärerna stöter på kan ses som betydligt vackrare än de själva. Som exempel har vi Stampe som är en grå hare och ganska tafatt som ”vuxen” medan det vackra ansikte han stöter på är en hare med persikefärgad, otroligt fluffig päls och stora vackra ögon.

Bokens del har även inget lyckligt slut gällande Bambi och Feline, då de går skilda vägar precis innan Bambis skada. Den här scenen i filmatiseringen tillför mycket kärlek och glada stunder till berättelsen, även en hel del komik och tokigheter som Saltens *Bambi* inte har.

Den stora branden - Filmen

I slutet av filmatiseringen (01.00.49) när Bambi blir skadad uppstår det en stor skogsbrand. Skogsbranden sprider sig genom hela skogen men startade hos människorna. Detta är ett av de få tillfällena som människan nämns och syns på håll via rök och tält. Elden är skrämmande och scenen är mörk förutom det orangegula ljus som elden ger. Elden får alla djuren att fly ut ur skogen och till en liten ö ute i en, vad det ser ut som, liten sjö, för att söka skydd.

Sammanfattning av förändringar

Denna brand är något som inte finns med i Saltens *Bambi* och har därför lagts till av Disney. Scenen ger filmatiseringen en skrämmande känsla av ”kommer de att klara sig”, den inger spänning och oro för huvudkaraktären Bambi för att sedan gå över i att Bambi och Feline återser varandra på ön och berättelsen får ett kärleksfullt och lyckligt slut.

⁷ Blomma är en karaktär som bara finns med i filmatiseringen. Han är en skunk som Bambi träffade på i en blomsteräng och därav har han sitt namn ”Blomma”. Därefter blev de goda vänner. Bambi, Stampe och Blomma håller ihop större delen av berättelsen.

Rönberg (1999, s.53) beskriver elden som en av fabelns klassiska farosymboler. Hon menar att de faror som elden medför och det karaktärerna ska lära av den är något som bidrar till att karaktärens finner en identitet samt kvalificeras som vuxen. Här kan vi anta att Disney vill låta karaktären Bambi bli vuxen i mer än kroppshyddas och ta sig an ansvaret som ”skogens konung” vilket tidigare vilat på hans fars axlar. Detta är något som i filmens slutskede bevisas genom att en stolt Bambi står på en klippavsats och betraktar sina nyfödda tillsammans med sin far. Denna scen avslutas med att Bambis far lämnar platsen och Bambi står själv och härmed övertar Furstens plats.

Hunden och Rävén - Boken

Scenen med Hunden och Rävén börjar med att Salten beskriver ett hundskall som närmar sig hålan där Bambi och Fursten befinner sig. Han förklarar skallet som ilsket, flåsande och hetsigt och att det därför måste vara en liten hund. I samband med detta skall hörs även ett svagt, jämmerligt morrande som gör Bambi orolig, hans oro blir lugnad av Fursten som berättar att det som händer inte är något som angår dem (s.173). Det svaga morrandet kom från den gamle rävén som kröp, smög och sprang för att undkomma en liten hund. Rävén hade blivit skjuten i ena frambenet och hans päls var uppspliten. Det forsade blod från benet och han var väldigt rädd och utmattad, men samtidigt arg och förtvivlad. Plötsligt vände sig rävén om och överraskade hunden som i sin tur backade ett par steg. Rävén kunde inte fortsätta längre så han satt still och visade sin smärta samtidigt som han fräste mot hunden. Hunden fortsatte att skälla men nu var skallet menat som ett rop på någon annan, ett rop på ”Han”. Här börjar en konversation mellan Rävén och Hunden, där Rävén bedjande säger till Hunden att han borde släppa honom då de är släkt – nästan bröder (s.174). Men han blir direkt nekad av Hunden varpå Rävén rätar upp sig och kallar Hunden för förrädare, överlöpare och ett flertal skällsord utöver det. Rävén anklagar Hunden för att hjälpa ”Han” med att spåra upp alla djur i skogen, inklusive sina egna släktingar och att han för detta inte skäms något alls. Efter detta så instämmer en hel kör med röster runt omkring dem med liknande ord. Rösterna kom från fåglar och andra djur i skogen som håller med Rävén om det han säger. Hunden i sin tur svarar dem genom att ifrågasätta vilka de är och vad de vet om saken. Hunden fortsätter med att säga att alla tillhör ”Honom” och att han älskar ”Honom” och tillber ”Honom”, att ”Han” är allsmäktig och att allt härstammar från ”Honom”. Det svar Hunden får tillbaka är åter igen att han är en förrädare, vilket gör honom vansinnig och tillslut kunde han inte stoppa sig själv och biter då ihjäl rävén i rent raseri (s.176).

Sammanfattning av förändringar

Det här är en betydande del i Saltens berättelse som visar på hur de olika djuren känner inför ”Han”. Det visar även på grymheten i berättelsen som försvinner ganska mycket i och med att denna scen inte finns med i Disneys filmatisering. Hunden i den här scenen är liten med ett ilsket, flåsande och häftigt skall och finns endast tillsammans med ”Han” på något sätt. I filmatiseringen finns det hundar men de kommer i flock och är mer lik farliga vilddjur än något annat djur i filmen. De är ilskna, flåsande, gläfsande och med ett skrämmande och hetsigt skall. I både text och film får man förståelsen av att hundarna tillhör människan och att de hör ihop. I filmatiseringen kan man nästan säga att de är en och samma karaktär.

Gobo och Han – Boken

Gobo och ”Han” är ett flertal händelser som utspelar sig genom större delen av boken, främst mitten och därför har jag inte specificerat vilka sidor i boken det gäller.

Gobo är tvillingbror till Feline. Han är inte lika stark som de andra rådjuren och han har svårt att överleva vintern. Under vintern så kommer ”Han” och en jakt pågår, det är samma jakt som Bambis mor blir dödad i. Under den jakten och i Bambis panik så springer han förbi Gobo som ligger skadad, efter att ha blivit skjuten av ”Han”, i snön. Gobo ber Bambi springa vidare och rädda sig själv och han blir själv lämnad och ensam i snön. Vi får sedan veta att ”Han” har varit där Gobo låg och det enda som syntes kvar var ”Hans” fotspår och en blodfläck i snön. Längre in i boken så kommer Gobo tillbaka, starkare och frisk men med ett märke runt halsen som ser ut som att han varit kedjad. Gobo pratar då gott om ”Han” och berättar att han blivit väl omhändertagen och fått mat och värme för att sedan släppas ut i skogen igen. Gobo tror att människan, ”Han”, är god och att de inte vill djuren något illa efter denna upplevelse. Djuren har enligt Gobo ingenting att frukta och att de alla kan gå ut på ängen utan att bli skadade. Gobo vill bevisa detta för de tveksamma djuren och går därför ut på ängen trots att faran är närvarande. Det dröjer inte länge innan Gobo blir skjuten och faller till marken.

Sammanfattning av förändringar

Gobo har en stor och betydande del i boken som inte finns med i filmatiseringen. Att Gobo blir skjuten och omhändertagen av människan för att sedan bli släppt och skjuten till döds visar på att Salten vill anspela på människans falskhet. Det kan tolkas som att ”Han” har tagit hand om Gobo för att Gobo i sin tur ska locka ut fler rådjur till ängen då Gobo sedan anser att ”Han” är ofarlig och att det inte har något att frukta. Eftersom detta är något som tagits bort i Disneys filmatisering anser jag att det ger berättelsen en del betydande förändringar.

Slutsats av analys

De scener som finns i boken har många gånger förkortats men jag anser ändå att majoriteten av dem ryms i filmatiseringen trots att de ger långt ifrån den breda skildring som boken gör. Disney gör händelserna mer barnvänliga genom att ta bort eller minska det som är obehagligt. Filmatiseringen är trots det visuella, sin musik och sitt tal inte lika detaljerad som boken. Disney har tagit bort några scener men främst lagt till några som ger filmatiseringen mer komik, glädje och kärlek vilket är typiskt för Disney.

Rönnerberg (1999, s.60) beskriver fåglar som hjälpare, hånare och medhjälpare. I både Saltens och Disneys *Bambi* används fåglar som en varningsklocka till att faran är närvarande och djuren måste i säkerhet. Vi kan tolka fåglarnas användning i de båda medierna som att de ska ses som någon form av hjälpare. Rönnerberg (1999, s.96) skriver även att de äldre karaktärerna enbart förekommer som manliga vishetslärare som har mycket att lära ut till oerfarna pojkfigurer. Vi kan i de båda medierna påstå att Fursten är en sådan karaktär som fått en större roll i främst boken. Även Ugglan kan ses som en sådan figur när han lär ut kvittrifiering till pojkarna i filmatiseringen.

Musiken i filmatiseringen hjälper oss att förstå vilka känslor som ska förmedlas. Vid kvittrifieringsscenen så spelas en vacker kvittrig melodi som ger glädje, medan det vid Bambis mors död spelas en dyster melodi i samband med att hela scenen blir mörk och dyster.

Boken och filmatiseringen utspelar sig i skogen, den djupa skogen och öppna ängar. Filmatiseringens visuella natur är snarlik bokens miljöbeskrivningar men det finns en del som skiljer dem åt.

I boken är naturen något mörk men väldigt naturtrogen. Salten har beskrivit naturen väl så in på växters och djurs artnamn. Han har varit väldigt specifik in sin miljöbeskrivning genom hela boken. Beskrivningarna speglar en europeisk miljö, vilket antyder på att Salten tagit fasta på den miljö han själv upplevt under sin levnadstid bland annat i Wien.

I filmatiseringen är naturen färgglad och animerad (i senare utgåvor, ej original då den är tecknad). Disney har inte varit särskilt artspecifik förutom vid få tillfällen så som att Bambi i filmatiseringen är en vitsvanshjort istället för ett rådjur. Detta då rådjur inte passar in i nordamerikansk natur vilket är den natur som Disney speglar. Flertal av Disneys djur i filmatiseringen är väldigt färgglada, då tänker jag främst på fåglarna vid scenen kvittrifiering. Alla färger och drag är överdrivet visualiserat och speglar ingen verklig natur. Filmatiseringen har en mer sagolik natur medan boken är mer verklighetsnära.

Diskussion

Här kommer jag att diskutera min slutsats av analysen samt de insikter jag fått under studiens gång. Jag kommer även här att diskutera kring huruvida boken och/eller filmen kan användas i ett pedagogiskt sammanhang.

Jag har under studien gång utgått ifrån en frågeställning som jag genom min slutsats och diskussion kommer att försöka besvara. De frågor som ingick i frågeställningen är Vad har tagits bort respektive lagts till vid filmatiseringen, när det gäller scener? Hur påverkar förändringarna berättelsen? Kan boken tolkas som en allegori och förblir berättelsen i så fall en allegori vid filmatiseringen? Vilken syn på djur, människa och natur kommer till uttryck? Och slutligen, arbetar Salten och Disney likadant när det gäller antropomorfisering?

Jag har insett att en bok rymmer så mycket mer än vad man kan tro. Man brukar säga att en bild rymmer tusen ord men en bok och dess text ger så mycket mer än vad det faktiskt står. Som läsare får man snabbt en bild i huvudet om man läser en bra skriven bok och detta är svårt att uppnå vid en filmatisering. Nils Ahnland (2011, s.11) är en film- och litteraturintresserad musikbibliotekarie och han skriver i *Från pärm till skärm: om böcker som blivit film* att en författare inte behöver ta hänsyn till någonting alls förutom de kriterier hen ställt upp för sig själv. Han menar här att en regissör har mer att ta hänsyn till än vad en författare har i form av visualisering, ljud och tal samt hur han ska rymma en många gånger hundrasidig roman i en filmatisering på några timmar. Ahnland (2011, s.12) berättar att en stor del av all film som någonsin gjort är adaptationer av romaner och andra skrivna verk, detta då filmatiseringen kommer att bygga på en redan utarbetad och bra berättelse. Saltens berättelse om Bambi är en sådan berättelse och den har givit Disney ett väldigt bra underlag inför filmatiseringen. Det Ahnland skriver stämmer så väl in, för trots att det i en filmatisering ska rymma så mycket på så kort tid så anser jag att Disneys *Bambi* har lyckats väldigt bra att uppnå detta. Trots att det finns en del betydande scener som tagits bort så finns helheten där.

De förändringar som Disney gjort har i det stora hela inte förändrat berättelsen men tolkningen av berättelsen. Saltens *Bambi* ska enligt Reitter m.fl. ses som en allegori över judarnas öde i Europa. Scenerna med Gobo, Hunden och Råven och "Han" har Disney tagit bort i filmatiseringen och på så vis har en stor del av det som gjort berättelsen till en sådan allegori tagits bort. Disney har lagt till några scener som ger berättelsen mer glädje och uttalad

kärlek. Salten har en mer verklighetsnära berättelse där flera av händelserna kan tolkas som verkliga händelser som djur får genomgå, dock ur ett antropomorfiskt perspektiv då djuren har mänskliga egenskaper och förmågor. Ur ett antropomorfiskt perspektiv så arbetar Salten och Disney på snarlika sätt då de båda har gett djuren mänskliga attribut så som tal, känslor etc. som vi kan anta att djur i verkligheten inte har. Salten beskriver Bambis utfall och beteende som instinkter och drifter vid ett flertal tillfällen men detta är något som Disney inte har på ett så uttalat sätt. Detta gör att Salten och Disney inte har arbetat helt likadant när det gäller antropomorfisering.

I Disneys *Bambi* är alla skogens djur vänner och de hyser inget agg mot varandra och de enda fiender de har är människan och människans hundar. Disney lyfter fram vänskapen mellan olika djur, så som Bambi och Stampe, vilket också medför komik. Salten däremot har vid ett flertal gånger visat på livets kretslopp och djur som dödar djur – vid några tillfällen som sport men främst för föda. Disney har en tendens att tona ner och/eller ta bort sådan som framstår som motsättningar mellan djur (Rakoff 2006). Om man ser till scenen med Hunden och Rävén så visar den på verkliga grymheter djur i mellan medan det närmsta Disney kommer denna scen är när Feline blir jagad av ett hundspann. Hundspannet kan även ses som människan i Disneys *Bambi* då människan inte syns tydligt i bild utan är helt osynlig. Salten porträtterar djurens perspektiv på människan vilket gör människan obehaglig, farlig och skrämmande med sina tre armar och sin förfärliga lukt. Människan är dock i båda medierna ett ständigt hot mot djuren, även om det är mer framkommande i Saltens.

Musiken i Disney förstärker alla scener då den hjälper oss att förstå vad som ska hända, om det är något lyckligt eller olyckligt och skrämmande. Salten å andra sidan har många beskrivningar som ger en tydlig bild av det som händer, dock skriver Salten en form av poesi. Naturen i de båda medierna skiljer sig åt en hel del. Salten porträtterar en realistisk europeisk skogsmiljö och särskilda växter samt djur som återfinns i dessa skogar. Disney har, trots att filmatiseringen är känd som naturtrogen, en visualisering av naturen som gör den mer färgglad och sagolik. De olika arterna av växter och djur är tagna från nordamerikansk natur. Jag anser att Disneys natur samt val av arter är till störst del påhittat och endast inspirerat av den naturen – förutom huvudkaraktärerna som är någorlunda väl porträtterade.

Något som märks, om man ser till vår samtid, är att Saltens *Bambi* inte är riktad till små barn så som Disneys filmatisering. Att biblioteken marknadsför boken som en bok för

mellanåldern, 10-12 år, stämmer ganska bra in på min uppfattning av boken. Dock finns det olika känsliga barn och det som Salten skriver på ett ganska ohämmat sätt om blod och djur som dör kan vara jobbigt att läsa eller lyssna på. Även Disneys filmatisering där Bambis mor dör kan för många barn vara känslomässigt jobbigt att titta på. Rönnberg (1999, s.50) skriver att små barn aktualiserar känsloladdade scener, så som Bambis mors död, som en möjlighet att det kan hända dem själva. Med hjälp av fiktionens mer distanserade bearbetningsform kan barn få tillfälle att bekanta sig med den här tanken och även förbereda sig för en sådan traumatisk händelse. Jag tror dock att Rönnberg syftar till mindre barn än 10-12 åringar men den klassificeringen som biblioteken satt är endast ett riktmärke och hindrar ingen från att läsa boken för yngre barn.

I den pedagogiska verksamheten

Min frågeställning i studien innehar en fråga gällande den pedagogiska verksamheten. Frågan lyder: kan boken och/eller filmen användas i grundskolan för att tala om värdegrund? Med värdegrund menar jag de demokratiska värden som i enlighet med läroplanen för grundskolan ingår i skolans uppdrag. För att vara mer specifik så syftar jag till de som handlar om hur man är mot varandra, varje individs frihet, lika värde etc. Sådant som jag anser även bör, till viss mån, gälla människor till djur och inte endast människa till människa.

Min första tanke är att självklart kan den det. Boken samt filmatiseringen följer ett djur och dess uppväxt med biologiska faktorer och livets cirkel samt människans påverkan på djur och natur.

Så som jag skrivit i min inledning till denna studie så har grundskolans läroplan ett antropocentriskt perspektiv och därmed människan i centrum. Skolan har i uppgift att förmedla starka värden så som individens frihet, alla människors lika värde och att som elev kunna leva sig in i andra människors situation etc. (Skolverket 2011, s.7 och s.12). Jag anser att dessa värden även, till någon mån, bör appliceras även på djur. Läroplanen tar upp väldigt lite kring människans ansvar för djur och natur som inte syftar till hållbar utveckling (HUT).

Dock är HUT ett begrepp som är tolkningsbart till den mån att det kan innefatta djurens liv. I årskurs 7-9 så ska biologin innehålla samhällsdiskussioner om biologiskt mångfald vilket innefattar djurens liv (Skolverket 2011, s.114). Jag anser att det är viktigt att diskutera människans påverkan på djur och natur i mer än ett HUT-perspektiv, detta är dock inget som ryms i läroplanen.

Det finns även möjlighet att diskutera sorg och svåra upplevelser samt dödsfall med hjälp av *Bambi* då Bambi redan som liten får uppleva sin mors död och även andra djurs död på nära håll. Här kan man diskutera hur Bambi reagerar på dessa händelser och hur man kan hantera en sådan sorg. I ett sådant arbete så finns möjligheten att använda både bok och film, i kombination eller var för sig beroende på åldersgrupp. Filmen har en åldersgräns på 7 år och kan därför användas och diskuteras även i de lägre åldrarna. Rönnberg (1999, s.22) anser att djuren i filmen kan hjälpa barn att känna igen känslor, egenskaper och andra abstrakta drag som annars kan vara svåra för små barn att förstå och benämna.

I vilken årskurs man bör använda boken är för pedagogen själv att avgöra utifrån sin klass och vad hen tror att de eleverna klarar av att lyssna på och ta in. Bibliotekens klassificering är endast en riktlinje och jag anser att Saltens *Bambi* gav mig en del hemska bilder genom sin text som kan vara svåra för elever i mellanstadieåldern att ta in. Salten målar upp några av djurens dödsfall väldigt blodigt och välbeskrivet och därför bör den pedagog som väljer att använda sig av Saltens bok se till just sina elever och vad de klarar av. Jag anser dock att om eleverna är mogna nog så kan boken vara en väldigt bra tillgång då den är välskriven, med rika beskrivningar och en berättelse som många känner till. Även om det är Disneys version eleverna känner till så kan Saltens *Bambi* vara nyttig för eleverna på flera sätt, vilket jag visat genom denna uppsats.

.

Referenser

Tryckt material

Ahnland, Nils (2011). *Från pärm till skärm: om böcker som blivit film*. Lund: BTJ Förlag

Rönnerberg, Margareta (1999). *Varför är Disney så populär?*. Uppsala: Filmförlaget.

Salten, Felix (1946), Förord, John Galsworthy (övers. Nilsson, Elsa), *Bambi: en berättelse från skogen*. [2. uppl.] Stockholm: Natur och kultur

Salten, Felix (övers. Nilsson, Elsa. 1960). *Bambi: en berättelse från skogen*. [4. uppl.] Stockholm: Natur och kultur

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskolan och fritidshemmet 2011*. Stockholm: Skolverket

Wills, John.(2014). Felix Salten's Stories: The Portrayal of Nature in Bambi, Perri and The Shaggy Dog. I Merlock Jackson, K. & West, I. (red.) *Walt Disney, from Reader to Storyteller: Essays on the Literary Inspirations*. Jefferson, North Carolina: McFarland & Company, Inc., Publishers, s.45-61

Elektroniska källor

Beskow, P., Gerhardsson, B. (u.å.). Antropomorfism. I *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2017-05-04]

Merriam-Webster. Adaptation. <http://www.merriam-webster.com/dictionary/adaptation>
[2017-05-04]

Marshall, A. (1999). Bambi. *School Library Journal*, oktober.
<http://search.proquest.com.db.ub.oru.se/docview/211715908/fulltext/411745BD6BDB44B5P/Q/1?accountid=8028> [2017-05-15]

Oxford living Dictionaries. Adaptation. <http://en.oxforddictionaries.com/definition/adaptation> [2017-05-04]

Rakoff, D. (2006). King of the Forest: the Viennese pornographer turned critic who dreamed up Bambi. *Tablet Book Reviews*, 12 Juni. <http://www.tabletmag.com/jewish-arts-and-culture/books/861/king-of-the-forest> [2017-04-28]

Reitter, P. (2014). Bambi's Jewish Roots. *Jewish Review of Books*, Winter. <http://jewishreviewofbooks.com/articles/618/bambis-jewish-roots/> [2017-04-28]

Sandström, S., Johannesson, H.E. (u.å.). Allegori. I *Nationalencyklopedin*. Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2017-05-04]

Singer, S. J. (2015). Bambi: A Zionist Allegory. *Jewish Press*, 21 oktober. <http://www.jewishpress.com/sections/features/features-om-jewish-world/bambi-a-zionist-allegory/2015/10/21/> [2017-04-28]

Språkligt. Allegori. <http://sprakligt.se/allegori/> [2017-05-04]

Thrane, M. (2017). Berättelsen om Bambi förebådade nazismen. *Svenska Dagbladet*, 31 mars. <http://www.svd.se/berattelsen-om-bambi-forebadade-nazismen> [2017-04-14]

Wikipedia (2015). Adaption (olika betydelser). [http://sv.wikipedia.org/wiki/Adaption_\(olika_betydelser\)](http://sv.wikipedia.org/wiki/Adaption_(olika_betydelser)) [2017-05-04]

Wikipedia (2016). Bambi (film). [http://sv.wikipedia.org/wiki/Bambi_\(film\)](http://sv.wikipedia.org/wiki/Bambi_(film)) [2017-05-04]

Wikipedia (2017). Bambi. <http://sv.wikipedia.org/wiki/Bambi#/editor/0> [2017-05-04]

Wills, J. (u.å.). Bambi. *Library of Congress*, u.å. <http://www.loc.gov/programs/static/national-film-preservation-board/documents/bambi.pdf> [2017-04-28]

DVD

Bambi (1942) [film]. Regissör: David Hand. USA: Walt Disney Pictures.